

10

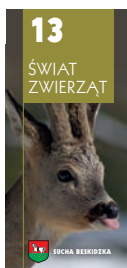
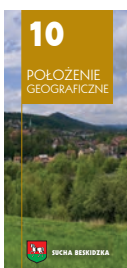
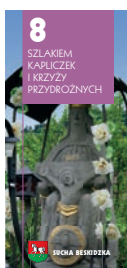
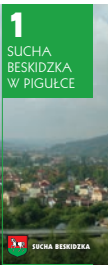
POŁOŻENIE GEOGRAFICZNE

SUCHA BESKIDZKA

**Mini przewodniki
po Suchej
Beskidzkiej.**

W serii ukazały się:

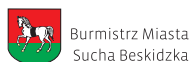

10

POŁOŻENIE GEOGRAFICZNE

„Sucha Beskidzka. Położenie geograficzne”, 10 część serii mini przewodników po Suchej Beskidzkiej została wydana jako materiał edukacyjny dla dzieci i młodzieży szkolnej, w ramach autorskiego projektu Muzeum Miejskiego pt. „Edukacja na szlaku dziedzictwa kulturowego Suchej Beskidzkiej, cz. III”, dofinansowanego przez Fundację PKO Banku Polskiego w Warszawie. Współparca: Wyższa Szkoła Turystyki i Ekologii, Miejska Świetlica Profilaktyczna, Oddział PKO Banku Polskiego w Suchej Beskidzkiej.

Panorama Suchej Beskidzkiej z Garców. Fot. Janusz Sobala

Sucha Beskidzka położona jest w Beskidach, w wyraźnej kotlinie śródgórskiej i na otaczających ją stokach. Określając jej położenie pod względem hydrograficznym, zazwyczaj stosuje się wymiennie dwa zwroty, mówiące o tym, że miasto leży „nad Skawą” bądź „u ujścia Stryszawki do Skawy”. Oba określenia są rzecz jasna poprawne, aczkolwiek trzeba podkreślić, że Skawa – główna rzeka regionu – przepływa jedynie przez wschodnie obrzeża Suchej. Tam również znajduje się miejsce, w którym uchodzi do niej Stryszawka, rzeka, która płynie równoleżnikowo przez całe miasto i wzdłuż której biegnie główny ciąg komunikacyjny, który stanowią obecne ulice: Piłsudskiego, Mickiewicza oraz Role. Ciąg ten stanowi jednocześnie oś, wzdłuż której powstały główne budynki użyteczności publicznej, zwarta mieszkalna zabudowa miejska, a także dwa główne blokowe osiedla mieszkaniowe. Zajmują one dno szerokiej w tym rejonie na około 500-800 m doliny Stryszawki, która tym samym jest de facto główną rzeką przepływającą przez Suchą i na dobrą sprawę wydaje się, że najwłaściwszą formą określenia hydrograficznego położenia miasta winien być zwrot: „Sucha Beskidzka leży nad Stryszawką oraz u jej ujścia do Skawy”. Co ciekawe, Skawa długo stanowiła wschodnią granicę Suchej Beskidzkiej. Położone na jej wschodnim i północno-wschodnim brzegu osiedla (Śpiwle, Garce, Pikieta, Jasnochowa) wchodziły pierwotnie w skład Makowa Podhalańskiego, a do Suchej zostały przyłączone dopiero w 1976 roku.

SKAWA

Skawa jest jednym z dużych prawych dopływów Wisły. Źródła Skawy biją pod przełęczą Bory (Spytkowicką; 709 m n.p.m.) w grzbiecie Pasma Orawsko-Podhalańskiego w Beskidzie Żywieckim. Rzeka płynie najpierw na północny wschód, następnie, na terenie miejscowości o tej samej nazwie (Skawa) nieopodal Rabki-Zdrój zmienia kierunek na północno-zachodni i przepływa przez cały powiat suski (m.in. przez wszystkie trzy miasta położone na jego obszarze – Jordanów, Maków Podhalański i Suchą Beskidzką), oddzielając na tym odcinku początkowo Pasma Koskowej Góry (866 m n.p.m.) w Beskidzie Makowskim od grupy Góry Ludwiki (653 m n.p.m.) i Heczkowej Góry (634 m n.p.m.), a następnie od Pasma Polic w Beskidzie Żywieckim, a później – pomiędzy Makowem Podhalańskim a Suchą Beskidzką – Pasma Koskowej Góry (866 m n.p.m.) od północno-wschodnich krańców Pasma Jałowieckiego (w Beskidzie Żywieckim lub Makowskim – problematyka przynależności geograficznej okolic Suchej została omówiona w dalszej części tekstu). Na wysokości Suchej Beskidzkiej Skawa przyjmuje kierunek ogólny północny (bądź lekko północno-zachodni) i płynie pomiędzy zachodnimi krańcami Pasma Koskowej Góry (866 m n.p.m.) i – dalej – masywem Jaroszowickiej Góry (544 m n.p.m.) (na wschodzie) a pasemkiem Żurawnicy (724 m n.p.m.),

Panorama Suchej z Podkiesza. Widok na Skawę. Fot. Grzegorz Wysmolek

a następnie wschodnimi stokami Pasma Leskowca (922 m n.p.m.) i Łamanej Skały (929 m n.p.m.) w Beskidzie Małym (na zachodzie). Dalej przepływa przez Wadowice i płynie przez Pogórze Karpackie, oddzielając jego dwie części: Pogórze Śląskie (na zachodzie) i Pogórze Wielickie (na wschodzie). Do Wisły uchodzi poniżej miasta Zator, w rejonie wsi Smolice.

Długość rzeki wynosi 96,4 km, a powierzchnia jej dorzecza - 1160 km². Do najważniejszych dopływów Skawy należą: Malejówka, Osielec, Wieprzec, Żarnowianka, Paleczka, Stryszówka i Kleczanka (prawe) oraz Bystrzanka, Skawica, Stryszawka, Tarnawka, Choczenka i Wieprzówka (lewe).

Obecnie Skawa pozostaje wciąż jedynym z dużych prawych dopływów Wisły, odwadniającym Karpaty, na którym nie powstał żaden sztuczny zbiornik wodny. Sytuacja ta jednak w najbliższym czasie ulegnie zmianie. Na odcinku pomiędzy Suchą Beskidzką i Wadowicami (a ściślej - między Zembrzycami i Świnną Porębą), kończą się właśnie rozpoczęte jeszcze 1986 roku prace nad budową zbiornika, który ma pełnić funkcje retencyjne (przeciwpowodziowe), energetyczne oraz rekreacyjne. Jezioro Mucharskie - bo taką prawdopodobnie nazwę przyjmie nowo powstały akwen - obejmie bardzo malowniczy, przełomowy odcinek doliny Skawy na długości ok. 11 km. Jego całkowita pojemność ma wynieść 161 mln m³, a maksymalna powierzchnia - 1035 ha.

STRYSZAWKA

Stryszawka to lewy dopływ Skawy, mający swój obszar źródłkowy w Paśmie Jałowickim, na północ od grzbietu Przelęcz Cichej (775 m n.p.m.) - Jałowiec (1111 m n.p.m.) - przelęcz Opaczne (879 m n.p.m.) - Kołędówka (884 m n.p.m.) - przelęcz Kołędówki (809 m n.p.m.). Głównym źródłkowym ciekim Stryszawki jest potok Roztoka, wypływający w postaci kilku strumieni spod Przelęczy Cichej (775 m n.p.m.), przez którą przebiega dział wodny pomiędzy Stryszawką i Koszarawą, a zarazem dorzecziami Skawy i Soły. Wędrując niebieskim szlakiem turystycznym z Przelęczy Cichej (775 m n.p.m.) na Jałowiec (1111 m n.p.m.), tuż ponad przelęczą przecina się właśnie malownicze źródła Rostoki. Potok ten płynie dalej na północny wschód i wschód przez najbardziej na zachód wysunięte osiedle Stryszawy o nazwie Rostoki, a następnie, w rejonie osiedla Matusy łączy się ze spływającą spod Kołędówki (884 m n.p.m.) Siwcówką, przyjmując odtąd miano Stryszawki. Stryszawka przyjmuje dalej kierunek północny, przepływa przez centrum Stryszawy, następnie na terenie Stryszawy Dolnej przecina drogę wojewódzką nr 946 Sucha Beskidzka - Żywiec i przyjmuje od zachodu swój największy dopływ - Lachówkę. Tu wykręca na wschód, opuszczając wkrótce Stryszawę, i płynie rów-

Ujęcie wody na Stryzawce. Fot. Barbara Woźniak

noleżnikowo przez całą praktycznie Suchą Beskidzką, wpadając do Skawy już poza centrum miasta, w jego wschodniej części.

Na odcinku od źródeł Roztoki po Stryzawę Dolną rzeka oddziela wzniesienia Pasma Jałowieckiego (na południu i wschodzie) od pasemka Solnisk (849 m n.p.m.; na północy i zachodzie), a następnie – Pasma Jałowieckie (na południu) od pasemka Żurawnicy (724 m n.p.m.; na północy).

Długość Stryzawki to 16,2 km, a powierzchnia jej dorzecza - 1160 km². Obok Lachówki, do ważniejszych dopływów rzeki należą: Bładzonka (lewy) oraz Hucisko, Czarna i Zasypnica (Zasypticzanka) – prawe.

Nazwa rzeki uległa na przestrzeni wieków przekształceniu, upodabniając się do nazwy wsi, przez którą przepływa w swym górnym biegu – Stryzawy. Pierwotnie natomiast rzeka nosiła nazwę Sucha i jako taka występuje w dokumentach poświadczających lokację w 1405 r. osady, która z biegiem czasu przyjęła identyczną nazwę.

Sucha Beskidzka leży na styku kilku beskidzkich grup górskich, o dyskusyjnej przynależności geograficznej. Szczegółowo omówię to zagadnienie w dalszej części tekstu, teraz natomiast zajmę się charakterystyką poszczególnych wzniesień otaczających miasto.

Widok na Mioduszyńę. Fot. Marcin Leśniakiewicz

Od północnego wschodu (po wschodniej części doliny Skawy) wznosi się nad Suchą Beskidzką **Mioduszyna** (632 m n.p.m.), stanowiąca najdalej na zachód wysunięty szczyt w głównym grzbiecie Pasma Koskowej Góry (866 m n.p.m.). Sam wierzchołek Mioduszyny (632 m n.p.m.) leży już poza granicami Suchej, podobnie, jak położone nieco na południe od niego, a bezpośrednio na wschód od centrum miasta, niższe spiętrzenie w jej masywie, na którym rozłożyło się osiedle Dział Makowski, należące już do Makowa Podhalańskiego (najdalej na zachód położone domy osiedla są dobrze widoczne z centrum Suchej). Natomiast dolną część stoków Mioduszyny (632 m n.p.m.), opadających ku Skawie, zajmują domy najdalej na wschód wysuniętych suskich osiedli: położonego najbardziej na północ spośród nich osiedla Śpiwle, największego z nich osiedla Garce oraz – znajdujących się najdalej na wschód – niewielkich osiedli Pikieta i Jasnochowa. Wszystkie one zostały włączone do Suchej Beskidzkiej dopiero w 1976 roku, wcześniej granicę Suchej i Makowa Podhalańskiego stanowiła Skawa, a wymienione osiedla należały właśnie do drugiego z tych miast.

Stoki Mioduszyny (632 m n.p.m.) opadają stromo ku Skawie (zwłaszcza powyżej osiedli Śpiwle i Garce – granica Suchej Beskidzkiej i Makowa Podhalańskiego biegnie właśnie w poprzek tych stoków), a odwadnia je kilka małych, bezimiennych potoczków, wpadających do Skawy. Z centrum Suchej prowadzi na szczyt niebiesko znakowany szlak turystyczny PTTK, biegnący

Widok na górę Jasień i renesansowy zamek w Suchej Beskidzkiej.
Fot. Marcin Leśniakiewicz

przez suski rynek, osiedle Garce i osiedle Dział Makowski. Znad Garców oraz z łąk tuż poniżej osiedla Dział Makowski roztaczają się ładne widoki na Suchą Beskidzką i jej górskie otoczenie, a także na Babią Górę (1725 m n.p.m.) i Pasma Polic (na południu) oraz pasemko Solnisk (849 m n.p.m.) i Pasma Pewelskie, a przy dobrej przejrzystości powietrza nawet rejon Skrzycznego (1257 m n.p.m.) w Beskidzie Śląskim (na zachodzie). Pomiedzy Garcami i Działem Makowskim szlak biegnie obecnie bardzo niewygodną i zarośniętą, zwłaszcza późną wiosną i latem, ścieżką, w związku z czym w najbliższym czasie zostanie przeznaczony, a jego przebieg przesunięty nieco na południe.

Na zachód od Mioduszyny (632 m n.p.m.), po przeciwnej – zachodniej – stronie doliny Skawy wznosi się **Jasień** (521 m n.p.m.), górujący ponad centrum miasta. To właśnie u jego podnóża stoi wspaniały suski zamek, a park zamkowy łączy się bezpośrednio z lasem porastającym stoki wzniesienia. Jasień (521 m n.p.m.) jest najdalej na południowy wschód wysuniętym fragmentem pasemka Żurawnicy (724 m n.p.m.), położonym pomiędzy dolinami Skawy (na wschodzie) i potoku Bładzonka (na południowym zachodzie).

Jasień (521 m n.p.m.) posiada trzy wierzchołki. Najbardziej znany wśród mieszkańców Suchej Beskidzkiej i turystów jest górujący nad zamkiem wierzchołek południowo-wschodni, uważany przez wielu – niesłusznie – za główny, najwyższy (czy wręcz – jedyny) szczyt góry. Jego popular-

Kaplica konfederacka na górze Jasień. Fot. MMSB

ność wynika z faktu, że właśnie w rejonie tego wierzchołka stoi kaplica domkowa zwana konfederacką, ufundowana ponoć przez samych konfederatów barskich ok. 1773 roku, tuż po upadku wzniesionego przez nich antyrosyjskiego powstania szlacheckiego. Upamiętnia ona – podobnie jak znajdujące się obok niej symboliczne mogiły – walki konfederatów, jakie toczyli oni w tej okolicy z Moskalami, a współcześnie jest miejscem mszy świętych odprawianych za Ojczyznę. Do kaplicy prowadzi Miejski Szlak Historyczny wyznakowany biało-niebieskimi kwadratami. Biegając stokami Jasienia (521 m n.p.m.), prowadzi on na znacznym odcinku zgodnie z przebiegiem ścieżki przyrodniczo-leśnej „Jasień” wytyczonej i opatrzonej tablicami edukacyjnymi przez Nadleśnictwo Sucha.

Na północ od zamku, w dolinie Skawy u stóp południowo-wschodniego szczytu Jasienia (521 m n.p.m.), stoją domy osiedla Dąbie, teren ten zajmuje także miejska Strefa Aktywności Gospodarczej.

Główny, najwyższy, środkowy szczyt Jasienia (521 m n.p.m.) jest położony na północny zachód od opisywanego wyżej, jeszcze dalej na północny zachód wznosi się trzeci z wierzchołków. Mniej więcej wzdłuż grzbietu Jasienia biegnie granica pomiędzy Suchą Beskidzką a Zembrzycami. Nieco poniżej niego rozłożyły się dwa małownicze osiedla – Bacowie (pomiędzy wierzchołkami: południowo-wschodnim i środkowym) oraz Koźle (pod północno-zachodnim wierzchołkiem).

POŁOŻENIE GEOGRAFICZNE

Panorama Suchej wykonana ze stoku Cholernego. W tle Jasień i Mioduszyna. Fot. Grzegorz Wyszomolek

Przez drugie z nich przechodzi czerwono znakowany Mały Szlak Beskidzki PTTK na odcinku z Krzeszowa do Zembrzyc. Oba osiedla należą już właśnie do Zembrzyc, ku którym opadają północno-wschodnie stoki góry. Warto dodać, że na krańcach tych stoków, na stromym cyplu wznoszącym się ponad doliną Skawy w Zembrzycach, znajduje się interesujące stanowisko archeologiczne – grodzisko zamieszkałe już ok. 700-400 lat przed Chrystusem przez ludność kultury łużyckiej lub puchowskiej.

Grzbiec Jasienia (521 m n.p.m.) łączy się z położonym bardziej na północ grzbietem Prorokowa Góra (584 m) – **Żmijowa** (535 m) – **Gołuszkowa Góra** (715 m n.p.m.) mniej więcej w rejonie przełęczki pomiędzy dwoma pierwszymi z wymienionych wzniesień. Granica Suchej Beskidzkiej biegnie dalej na zachód wzdłuż tego grzbietu, przechodząc przez niewybitną kulminację Żmijowej (535 m n.p.m.), następnie mijając osiedle Żmije (należące do wsi Tarnawa Dolna w gminie Zembrzyce), znad którego roztacza się wspaniała panorama na Beskidy i wkraczając na stoki Gołuszkowej Góry (715 m n.p.m.), gdzie wykręca na południe i opada w rejon **przełęczy Lipie** (516 m n.p.m.), oddzielającej Gołuszkową Górę od Lipskiej Góry (631 m n.p.m.). Na pierwszym z wymienionych odcinków granicą Suchej Beskidzkiej i Tarnawy Dolnej biegnie w dalszym ciągu wspomniany czerwony Mały Szlak Beskidzki, a na odcinku od Gołuszkowej Góry po przełęcz Lipie wzdłuż granicy – tutaj już Suchej Beskidzkiej i Stryszawy – szlak

zielony z Krzeszowa, który następnie wyprowadza na szczyt Lipskiej Góry (631 m n.p.m.) i schodzi do doliny Stryszawki w Suchej Beskidzkiej.

Obszar pomiędzy Lipską Górą (631 m n.p.m.) a grzbietem Gołuszkowa Góra (715 m n.p.m.) – Żmijowa (535 m n.p.m.) – Jasień (521 m n.p.m.) zajmuje dolina potoku **Bładzonka**, jednego z większych lewych dopływów Stryszawki. Obszar ten wypełnia w znacznej części zabudowa sporego osiedla Suchej Beskidzkiej noszącego taką samą nazwę, jak potok – Bładzonka. Składa się ono z licznych przysiółków, rozłożonych zarówno na dnie doliny potoku, jak i na otaczających ją górskich stokach. Zabudowania należące jeszcze do Suchej Beskidzkiej pokrywają także rejon wspomnianej wyżej przełęczy Lipie (516 m n.p.m.), spod której Bładzonka wypływa, a nawet ją przekraczają, sięgając już poza obszar zlewni Bładzonki, ponieważ granica pomiędzy Suchą Beskidzką a Stryszawą w tym rejonie biegnie ok. 350 m na zachód od przełęczy.

Lipska Góra (631 m n.p.m.; zwana niekiedy także Smolikową Górą), wchodząca również – podobnie jak poprzednio wymieniane wzniesienia – w skład pasemka Żurawnicy (724 m n.p.m.) to szczyt stanowiący charakterystyczny element krajobrazu zachodniej części miasta, położony pomiędzy dolinami Stryszawki i Bładzonki. Zachodnie stoki góry leżą już na terenie Stryszawy, jednak jej przeważająca część, wraz z samym wierzchołkiem, należy do Suchej Beskidzkiej. Lipska Góra pokryta jest w większej części lasem, jednak niż-

Widok na pasaż handlowy przy ul. Mickiewicza oraz Os. Na Stawach. Z prawej strony Lipska Góra, z lewej Pykowica. Fot. Adam Wróbel

sze części jej stoków oraz podnóża zajmuje szereg suskich siedlisk. Po stronie wschodniej i północno-wschodniej są to przysiółki wspomnianego wyżej osiedla Bładzonka. Południowo-wschodnie stoki Lipskiej Góry (631 m n.p.m.) i jej podnóża położone już w dolinie Stryszawki, po północnej stronie tej rzeki, są usiane domami osiedli Smolikówka i Kułasówka. Również u stóp Lipskiej Góry (631 m n.p.m.), ale nieco dalej na zachód, także na północnym, lewym brzegu Stryszawki, znajduje się kilka siedlisk wchodzących w skład kolejnego dużego suskiego osiedla o nazwie Role (większość jego zabudowań leży po przeciwnej, południowej stronie doliny), a jedno z nich – Korczaki – jest usytuowane powyżej, bezpośrednio na stoku Lipskiej Góry (631 m n.p.m.).

Po stronie południowej górują nad Suchą Beskidzką wzniesienia północno-wschodniej części Pasma Jałowieckiego, odwadniane przez kilka potoków spływających do Skawy lub Stryszawki. Charakterystycznym elementem krajobrazu tej części miasta są liczne siedliska, zajmujące zarówno doliny potoków, jak i podchodzące wysoko na górskie stoki.

Wschodnie krańce miasta sięgają zboczy **Ostrej Góry** (565 m n.p.m.). W tym rejonie znajdują się wysoko położone osiedla (m.in. Nowy Świat), sąsiadujące z innymi siedliskami, należącymi już do Grzechyni (przysiółki Drwałówka i Carchla). Opadające ku Skawie zbocza górskie są na tym obszarze bogato urzeźbione i poprzecinane licznymi małymi strumieniami,

Widok centrum miasta z fragmentem Rynku. Na drugim planie widoczne stoki Magurki, Pykowica i Podksięża. Fot. Jakub Jurzak

niżej, pomiędzy nimi – bliżej dna doliny Skawy – rozłożyły się kolejne osiedla, takie jak Bucałówka i Sumerówka.

Szczytem dominującym od południa nad Suchą Beskidzką jest **Magurka** (872 m n.p.m.), zwana także niekiedy Borsuczą Górą. Jej wierzchołek jest zarazem najwyższym punktem wchodzącym w skład administracyjnych granic miasta (leży na granicy Suchej i Grzechyni, a w bezpośrednim sąsiedztwie granicy ze Stryszawą). Szczytowe partie Magurki (872 m n.p.m.) porasta las, natomiast dolną część jej północnych stoków, opadających nad centrum Suchej, pokrywa gęsta zabudowa. Bezpośrednio na południe od centrum miasta, najwyżej położone są liczne, nieregularnie porzucane siedliska, tworzące wspólnie Podksięża. Tereny położone niżej zajmują liczne domy skupione wokół nowo wytyczonych w ciągu ostatnich kilkudziesięciu lat ulic: Armii Krajowej (biegnącej wzdłuż uchodzącego do Skawy Księżego Potoku) i Nad Stawami. Ta część miasta nosi już wyraźne cechy zwartych osiedli miejskich domów jednorodzinnych.

Część stoku Magurki położona nieco bardziej na zachód (póki co w przeważającej części jeszcze niezabudowana), usytuowana pomiędzy zachodnią częścią ulicy Nad Stawami, a pasem lasu oddzielającym odkrytą część tego stoku od zachodnich domów Podksięża, nosi nazwę **Cholerne**. Wiąże się ona z faktem, że właśnie tutaj chowano ofiary epidemii tyfusu i cholery, która nawiedziła Suchą w połowie XIX wieku. Obecnie

Panorama Suchej Beskidzkiej z Bładzonki. Fot. Grzegorz Wyszolek

miejsce dawnego cmentarza cholerycznego upamiętnia krzyż, obok którego biegną: wspomniany już wyżej Miejski Szlak Historyczny oraz czerwony szlak turystyczny PTTK. Oba szlaki rozpoczynają się przed budynkiem stacji kolejowej w Suchej Beskidzkiej, następnie biegną wspólnie przez Cholernę i rozdzielają się wyżej, przy granicy lasu. Miejski Szlak Historyczny prowadzi stąd na wschód, wiodąc w stronę cmentarza parafialnego, zespołu kościelno-klasztornego i centrum miasta, a szlak czerwony biegnie nadal na południe, przez Podksiężę, w stronę szczytu Magurki (872 m n.p.m.), omijając go od wschodu i schodzi następnie, przez przepięknie położone na styku Grzechyni, Stryszawy i Zawoi osiedle Przysłop, do Zawoi Centrum.

Zabudowania pokrywają także niżej położone fragmenty dalszej części stoków Magurki (872 m n.p.m.), położonych na zachód od Cholernego.

Tuż pod szczytem Magurki (872 m n.p.m.) ma swoje źródła najdłuższy prawy dopływ Stryszawki na terenie Suchej Beskidzkiej – potok **Zasypnica** (zwany także Zasypticzanką). Długość doliny wynosi ponad 4 km, a wzdłuż niej rozłożyły się liczne siedliska kolejnego dużego osiedla suskiego, noszącego identyczną nazwę, jak potok – Zasypnica. Zabudowa Zasypnicy, w dolnej części doliny zwarta i gęsta, wyżej rzadnie, składając się z kilku kolejnych, oddzielonych od siebie przysiółków. Dnem doliny, niemal na całej jej długości, prowadzi czarny szlak turystyczny PTTK, rozpoczynający się przed budynkiem suskiej stacji kolejowej.

Panorama Suchej Beskidzkiej ze Smolikówki. Fot. Grzegorz Wyszolek

W górnej części doliny, już poza ostatnimi zabudowaniami, szlak opuszcza jej dno i wyprowadza na Przełęcz Zasypticzną Niższą (ok. 695 m n.p.m.), następnie biegnie stokiem Magurki (872 m n.p.m.), zbliżając się do jej wierzchołka (biegnie nieco na zachód od niego), wreszcie schodzi na Przełęcz Zasypticzną Wyższą (ok. 770 m n.p.m.), oddzielającą Magurkę (872 m n.p.m.) od Surzynówki (816 m n.p.m.) i leżącą już na terenie Stryszawy.

Najwyżej położonym przysiółkiem zaliczanym jeszcze do Zasypnicy jest siedlisko Kubasiaki usytuowane bezpośrednio na północ od wspomnianej wyżej **Przełęczy Zasypticznej Niższej** (ok. 695 m n.p.m.). Przełęcz ta leży w grzbiecie odchodzącym od Magurki (872 m n.p.m.) na północny zachód i oddziela jej szczyt od **Kamiennej** (744 m n.p.m.). Grzbiec ten biegnie dalej na północny zachód przez kolejne siodło i wznosi się na **Pykowicę** (615 m n.p.m.) Stoki tego charakterystycznego wzniesienia, doskonale widocznego zwłaszcza w panoramej Suchej i okolic oglądanych od wschodu (np. ze stoków Mioduszyny, 632 m n.p.m.), opadają następnie stromo ku dolinie Stryszawki. Dolne partie zbocza Pykowicy oraz samą dolinę Stryszawki u jej podnóża pokrywa gęsta zabudowa wzmiankowanego już wcześniej osiedla Role. Właśnie po tej, południowej stronie doliny, znajduje się zasadnicza, główna część tego osiedla; pozostałe przysiółki należące do Ról rozsiadły się – jak była już o tym mowa wyżej – nad północnym (lewym) brzegiem Stryszawki, u stóp Lipskiej Góry (631 m n.p.m.).

Widok z nad Przełęczy Lipie. Fot. Iwona Bogacz

Wreszcie rejon wspomnianego wyżej siodła pomiędzy Kamienną (744 m n.p.m.) a Pykowicą (615 m n.p.m.) oraz sąsiadujące z nim górskie zbocza są pokryte mozaiką domów tworzących kilka przysiółków określanych wspólną nazwą Kamienne. Osiedle to leży ponad dnem doliny Zasypnicy, na zachód niej. Domy Kamiennego zajmują obszar zarówno położony na wschód od siodła, w rejonie samej przełęczy, jak również częściowo leżą po zachodniej stronie grzbietu, łącząc się niemal bezpośrednio z domami przysiółków należących już do Stryszawy, usytuowanych ponad górną częścią doliny potoku o nazwie Czerna, kolejnego z ważniejszych prawych dopływów Stryszawki. Granica pomiędzy Suchą Beskidzką a Stryszawą przebiega bowiem ok. 200-600 m na zachód od grzbietu Magurka (872 m n.p.m.) - Kamienna (744 m n.p.m.) - Pykowica (615 m n.p.m.) i biegnie w dół pomiędzy tym grzbietem a doliną Czernej (płynącej już przez obszar wchodzący w skład Stryszawy) w stronę doliny Stryszawki. Tuż nad dnem tej doliny granica dochodzi do samej Czernej i biegnie nią jeszcze ok. 200 m na północ, przecinając drogę wojewódzką nr 946 Sucha Beskidzka - Żywiec i dochodząc do miejsca, w którym Czerna uchodzi do Stryszawki. Tu granica skręca na północny zachód, ok. 350 m prowadzi wzdłuż Stryszawki, a następnie odbija na północny wschód i wznosi się w stronę szczytowych partii Lipskiej Góry (631 m n.p.m.), jej zachodnimi zboczami.

Kilkakrotnie już wspominałem wyżej o kontrowersjach dotyczących określenia przynależności geograficznej wzniesień otaczających Suchą Beskidzką do konkretnych części Beskidów.

Właściwie tylko położenie **Mioduszyny** (632 m n.p.m.) nie budzi żadnych wątpliwości. Stanowi ona zachodnie zakończenie **Pasma Koskowej Góry** (866 m n.p.m.), położonego bezsprzecznie w Beskidzie Makowskim, aczkolwiek trzeba w tym miejscu zaznaczyć, że z kolei sama nazwa tej części Beskidów - **Beskid Makowski**, jest stosowana wymiennie z określeniem **Beskid Średni** (ja, dla uniknięcia niepotrzebnego zamieszania, w dalszej części tego tekstu stosuję konsekwentnie określenie „Beskid Makowski”).

Inaczej ma się rzecz z pozostałymi otaczającymi miasto wzniesieniami, a więc z **Jasieniem** (521 m n.p.m.), **Żmijową** (535 m n.p.m.) i **Lipską Górą** (631 m n.p.m.) w **pasemku Żurawnicy** (724 m n.p.m.) oraz **Ostrą Górą** (565 m n.p.m.), **Magurką** (872 m n.p.m.), **Kamienną** (744 m n.p.m.) i **Pykowicą** (615 m n.p.m.) w **Paśmie Jałowieckim**.

Pasemko Żurawnicy jest zaliczane przez geografów do Beskidu Makowskiego (Średniego) lub Małego. Z kolei Pasma Jałowieckie - do Beskidu Żywieckiego lub Makowskiego. Propagatorem tej ostatniej koncepcji był prof. Jerzy Kondracki, autor bardzo istotnej dla badań nad podziałem fizyczno-geograficznym Polski pracy „Geografia regionalna Polski”, który na dodatek zamiast nazwy „Pasma Jałowieckie” używał określenia „Pasma Przedbabiogórskie”, poszerzając jego ob-

Zima pod Mioduszną. Fot. Iwona Bogacz

Jeziorko na szczycie tzw. wiertni na Bładzonce. Fot. Iwona Bogacz

szar w kierunku południowo-zachodnim o grupę Mędralowej (1169 m n.p.n.).

● sobiście prezentują pogląd, że podział turystyczny nie zawsze musi ściśle odpowiadać naukowemu podziałowi fizyczno-geograficznemu, zwłaszcza w sytuacji, gdy sami geografowie nie są ze sobą w tych kwestiach zgodni. Z punktu widzenia praktycznego, turystycznego, najbardziej naturalnym na terenie Suchej Beskidzkiej i jej najbliższych okolic wydaje się podział, zgodnie z którym granice poszczególnych grup górskich biegną wyraźnymi na tym obszarze dolinami rzek – Skawy i Stryaszawki – którymi zostały równocześnie poprowadzone ważne ciągi komunikacyjne (linie kolejowe: Kraków – Zakopane oraz Żywiec – Sucha Beskidzka, a także drogi: krajowa nr 28 na odcinku między Zembrzycami a Makowem Podhalańskim i wojewódzka nr 946, wybiegająca z Suchej w stronę Żywca). Zgodnie z takim założeniem **Sucha Beskidzka leży w dolinie Stryaszawki i kotlinie położonej u jej ujścia do Skawy, na styku trzech części Beskidów.** Są to:

- po stronie północno-wschodniej: **Beskid Makowski (Średni) z Mioduszną** (632 m n.p.m.) w **Paśmie Koskowej Góry**,
- po stronie północnej i północno-zachodniej: **Beskid Mały z Jasieniem** (521 m n.p.m.), **Żmijową** (535 m n.p.m.) i **Lipską Górą** (631 m n.p.m.) w **pasemku Żurawnicy** (724 m n.p.m.),
- po stronie południowej: **Beskid Żywiecki z Ostrą Górą** (565 m n.p.m.), **Magurką** (872 m n.p.m.), **Kamienną** (744 m n.p.m.) i **Pykownicą** (615 m n.p.m.) w **Paśmie Jałowieckim**.

Widok na centrum Suchej Beskidzkiej i stadion MKS „Babia Góra”.
Fot. Adam Wróbel

Skawa. W tle wieża kościoła pw. NNMP w Suchej Beskidzkiej.
Fot. Iwona Bogacz

Tekst: Marcin Leśniakiewicz

Redakcja i koncepcja serii: Barbara Woźniak, Monika Spyrka

Opracowanie graficzne: Maciej Hojda

Wydawca:

Muzeum Miejskie Suchej Beskidzkiej
ul. Zamkowa 1, 34-200 Sucha Beskidzka
www.muzeum.sucha-beskidzka.pl
e-mail: muzeum@sucha-beskidzka.pl
tel./fax 33 874 26 05

Zwiedzanie:

Od 1 maja do 31 października
wtorek-sobota: 8:00-16:00, niedziela: 9:00-17:00,
w poniedziałek nieczynne.

W tych samych godzinach udostępniony do zwiedzania
jest Dział Etnograficzny „Domek Ogrodnika”.

Od 1 listopada do 30 kwietnia:

wtorek-sobota: 8:00-16:00, w niedzielę i poniedziałek nieczynne.

Uwaga! Ostatni zwiedzający mogą wejść na teren muzeum
pół godziny przed jego zamknięciem.

Dział Informacji, Edukacji i Promocji: Punkt Informacji Turystycznej:

tel. 33 874 26 05 wew. 21

it@sucha-beskidzka.pl, rezerwacje@sucha-beskidzka.pl

ISBN 978-83-65159-03-8 ISBN 978-83-65159-02-1 (cała seria)

Na okładce: Widok na Suchą z Garców. Fot. Adam Wróbel

Muzeum Miejskie Suchej Beskidzkiej prezentuje wystawy:

1. Sądownictwo w państwie suskim oraz dawne narzędzia tortur i kar w okresie XVI–XVIII w.
2. Fundacje Komorowskich i ich wpływ na rozwój Suchej: 1608-1630
3. Sucha Beskidzka. Miasto wielu wymiarów.
Historia zapisana w obrazie: 1846-2015
4. Malarstwo nowożytne z kolekcji habsburskiej: XVII-XX w.
oraz ekspozycję regionalną w Dziale Etnograficznym mieszczącym się
w tzw. Domku Ogrodnika, obrazującą tradycyjną kulturę ludową
mieszkańców Ziemi Suskiej.

Zapraszamy dzieci i młodzież szkolną do wzięcia udziału
w lekcjach muzealnych i wykładach. Oferta na stronie

www.muzeum.sucha-beskidzka.pl w zakładce: Edukacja